

Aristoteles, *Protreptikos*

[...] eikä estää niitä, jotka ovat valinneet jonkin velvollisuudekseen, tekemästä sitä.¹ Siksi niiden, jotka näkevät² näiden ihmisten epäonnen, pitää se välttää ja oivaltaa, ettei onnellisuus synny paljon hankkimisesta vaan pikemminkin sielun hyvästä tilasta.³ Eihän kukaan pidä prameasti puettua kehoakaan onnellisena, mutta tervettä ja kauttaaltaan hyvää kyllä – silloinkin, kun sillä ei ole mitään edellä mainituista.⁴ Samoin on sielun laita, jos se on hyvin kasvatettu. Moista sielua ja ihmistä tulee kutsua onnelliseksi eikä suinkaan sitä, joka on ulkoisesti loistelas mutta ei itse ole minkään arvoinen. Emmehän pidä minkään arvoisena hevosta, jolla on kultaiset kuolaimet ja kalliit varusteet, mutta joka on läpeensä kelvoton. Sen sijaan ylistämme hevosta, joka on kauttaaltaan hyvä.

Sitä paitsi niihin, jotka eivät ole minkään arvoisia, pätee: aina kun he sattuvat saamaan varallisuutta ja sielullisia hyviä asioita, he pitävät omaisuuttaan suuremmassa arvossa, mikä on kaikkein hävettävintä.⁵

Jos joku olisi huonompi kuin omat kotiorjansa, hän olisi naurettava. Samoin niitä, jotka arvostavat omaisuuden kartuttamista omaa luontoaan⁶ enemmän, on pidettävä kehnoina. Näin on toden totta asian laita, sanoohan sananlaskukin: ”Yltäkyläisyys synnyttää julkeutta, sivistymättömyyden ja vallan yhdistelmä mielettömyyttä.”⁷ Niille, joiden sielu on huonossa kunnossa, eivät rikkaus, voima tai kauneus ole hyviä asioita. Mitä liiallisemmin näitä ominaisuuksia on, sitä enemmän ja useammin ne vahingoittavat sitä, joka on hankkinut ne vailla viisautta⁸. Tarkoittaahan ”ei veistä lapselle”⁹ samaa kuin ”älä anna valtaa kelvottomien käsiin”.

Kaikki lienevät yhtä mieltä siitä, että viisaus syntyy oppimisesta ja tutkimisesta, joiden mahdollisuudet filosofia käsittää. Niinpä ei olekaan mitään veruketta olla filosofoimatta [eikä] [...] ¹⁰

Suom. Juha Himanka, Tuomas Nevanlinna, Eero Salmenkivi, Erja Salmenkivi

- 1 Papyruksella säilyneen tekstin ensimmäisen kokonaisen virkkeen alku puuttuu.
- 2 Papyrukselle on kirjoitettu *theoreō*-verbin feminiinin partisiippi akkusatiivissa (*theorousan*), joka tekstieditioissa on korjattu monikon maskuliinin akkusatiiviksi (*theourantas*). Korjaus perustuu siihen, että rakenteessa, jossa akkusatiivi ilmaisee subjektin ja infinitiivi (tässä tapauksessa *feugein*, ”välttää”) predikaatin, feminiinisukuinen subjekti ei ole kieliopillisesti yhtä luonteva kuin maskuliini, joka viittaa ihmisiin. On todennäköistä, että tekstin kopioinut kirjuri on erehtynyt kirjoittamaan partisiipin feminiinissä, koska sanaa seuraa välittömästi feminiinisukuinen objekti *atykhian* (”epäonni”). Korjattu tekstimuoto on huomattavasti luontevampaa kreikkaa kuin yritys ajatella virkkeen subjektiksi joku puuttuva feminiinisukuinen sana.
- 3 Virkkeen jälkimmäinen osa (”oivaltaa, ettei onnellisuus [...]”) aloittaa jakson, joka on säilynyt myös Stobaioksella; ks. Jälkipuhe.
- 4 Kreikan *proieirēmonōn* (suomennoksessa ”edellä mainituista”) voi viitata prameisiin pukimiin, hankittuihin asioihin tai johonkin kadonneesta tekstin osassa mainittuihin asioihin.
- 5 Koko tämä kappale puuttuu Stobaiokselta. Olemme käyttäneet tekstiversiota *Corpus dei papiri filosoficista*, jossa on ilmestynyt viimeisin papyruksen tekstieditio. Kukaan tekstin julkaisijoista ei ole pystynyt tulkitsemaan kolmannen palstan riveillä 2–3 säilynyttä kreikkaa sellaisena kuin se papyruksella on säilynyt. Olemme tulkinneet virkkeen Dielsin lisäyksen *hoper* pohjalta ja lukien, että ongelmakohtaa edeltävä *ton dia tes psykhes agathon* (sielullisia hyviä asioita) rinnastuu edellisen kolumnin sanaan *khoregias* (varallisuus).
- 6 Kr. *fsis*. Sanaan liittyvää kasvun ja kehkeytymisen sävyä on vaikea tavoittaa suomeksi yhdellä sanalla. Voisi ehkä ajatella, että verbikanta ”luoda” soi sanassa ”luonto” samalla tavoin kuin verbikanta *fyō* sanassa *fsis*.
- 7 Tässä siteeratusta sananlaskusta löytyy versio myös Theogniksen elegiarunojen ensimmäisen kirjan säkeessä 153 ja Aristoteleen mahdollisesti kirjoittamassa *Ateenan valtionmuodosta*, kohdassa 12.2, jossa se esitetään sitaattina Solonilta.
- 8 Kr. *aneu fronesēos*. Koska Aristoteles käyttää tässä ja seuraavassa kappaleessa *fronesista* laajassa merkityksessä, olemme suomentaneet sen sanalla ”viisaus”. Viisaus ei siis tässä yhteydessä viittaa kreikan sanaan *sofia*.
- 9 Aristoteles lainaa sananlaskua, joka tunnetaan samassa muodossa myös Stobaioksen sitaattina Plutarkhokselta.
- 10 *filosofeteon* keskeinen käsite, ”on pakko filosofoida”. Papyruksella säilyneen tekstin viimeisestä virkkeestä puuttuu loppu (vrt. nootti 1). On mahdollista, että aivan viimeinen sana olisi *kai* (”ja”, ”-kä”), vaikka siitä on säilynyt lähinnä pari mustepistettä.